PATVIRTINTA
Kauno ,,Ryto“ pradinės
mokyklos direktoriaus
2021 m. lapkričio 26 d.
įsakymu Nr. V-183

KAUNO „RYTO“ PRADINĖS MOKYKLOS

GABIŲ IR TALENTINGŲ MOKINIŲ UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Kauno ,,Ryto“ pradinės mokyklos gabių ir talentingų mokinių ugdymo programos (toliau – Programa) paskirtis – užtikrinti gabių ir talentingų mokinių gabumų atskleidimą ir visavertį ugdymą(si).

2. Programa parengta vadovaujantis Gabių vaikų ir jaunimo ugdymo programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. ISAK- 105, Gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo sistemos sukūrimo ir mokyklų šiems vaikams prieinamumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų planu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. ISAK-2667, Metodine medžiaga, parengta ir išleista įgyvendinant Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro projektą „Mokinių akademinių gebėjimų atpažinimo ir jų ugdymo kokybės plėtra“ (https://www.nsa.smm.lt/svietimo-pagalbos-departamentas/psichologijos-skyrius/istekliu-bankas/aukstesniuju-gebejimu-turinciu-vaiku-atpazinimas/).

3. Programoje vartojamos gabaus ir talentingo mokinio sąvokos suprantamos taip, kaip jas apibrėžia ,,Gabių vaikų ir jaunimo ugdymo programa“, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2009 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. ISAK-105:

3.1. **Gabūs vaikai** – tai vaikai, galintys efektyviai įgyti žinių ir mokėjimų; juos pritaikyti naujoms problemoms spręsti; sparčiai mokytis iš patirties. Jų intelektinių gebėjimų lygis yra labai aukštas (individualiai testuojamų standartizuotais intelekto testais intelekto koeficientas yra du standartiniai nuokrypiai ar daugiau nei vidurkis). Turėdami šiuos intelektinius gebėjimus, gabūs vaikai lenkia arba pajėgūs pralenkti panašios patirties ir aplinkos bendraamžius savo vienos ar kelių mokslo sričių akademiniais pasiekimais. Šiems vaikams būdingas aukštas kūrybiškumo lygis.

3.2. **Talentingi vaikai** – tai vaikai, turintys ypatingų gebėjimų, kurie pasireiškia vienos ar kelių mokslo, meno ar sporto sričių pasiekimais.

4. **Didelį mokymosi potencialą turintys mokiniai** - sąvoka suprantama taip, kaip ji apbūdinama Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro leidinyje ,,Didelį mokymosi potencialą turinčių mokinių įvertinimas. Metodiniai nurodymai mokyklų psichologams” (https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/07/Atpazinimas-Psichologams.pdf). ,,Didelio mokymosi potencialo“ sąvoka apima šias mokinių grupes:

4.1. Talentingus mokslui mokinius, turinčius išskirtinių akademinių pasiekimų.

4.2. Gabius mokinius, kurių intelektinių gebėjimų lygis yra labai aukštas (pilną apibūdinimą žr. 4.1. papunktyje). Pastarasis apibūdinimas atskiria du gabių vaikų pogrupius:

4.2.1. gabius ir talentingus mokinius. Jie turi labai aukštą intelektinių gebėjimų lygį ir pralenkia bendraamžius savo pasiekimais;

4.2.2. gebėjimų nerealizuojančius gabius mokinius. Tai mokymosi sunkumų turintys vaikai, kuriems apribojamos galimybės realizuoti savo gebėjimus įsisavinant Bendrojo ugdymo programas dėl nepalankios kultūrinės, kalbinės, pedagoginės, socialinės ir ekonominės aplinkos ar susidariusių aplinkybių. Šie mokiniai turi labai aukštą intelektinių gebėjimų lygį, bet nepasižymi aukštais pasiekimais

(Dėl mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupių nustatymo ir jų specialiųjų ugdymosi poreikių skirstymo į lygius tvarkos aprašo patvirtinimo, 2011).

4.2.3. Mokinius, kurie, mokytojų nuomone, pasižymi didelį mokymosi potencialą rodančiomis savybėmis, tačiau neturinčius išskirtinių akademinių pasiekimų ir intelektinių gebėjimų.

II. PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

5. Tikslas ir uždaviniai:

5.1. Tikslas – kurti ir plėtoti mokyklos gabių ir talentingų mokinių unikalių gebėjimų atpažinimo ir jų vystymo sistemą.

5.2. Uždaviniai:

5.2.1. gerinti gabių ir talentingų mokinių ugdymosi poreikių ir galimybių nustatymą;

5.2.2. pritaikyti ugdymo(si) turinį, aplinką gabių ir talentingų vaikų poreikiams;

5.2.3. sudaryti kiekvienam mokiniui galimybes gauti jo poreikius atitinkantį formalųjį ir neformalųjį ugdymą, padėti realizuoti jo išskirtinius gebėjimus ir gabumus.

III. BENDROS GABIŲ IR TALENTINGŲ VAIKŲ SAVYBĖS

6. Gabių vaikų savybės:

6.1. pasižymi smalsumu, aktyviu domėjimusi jį supančiu pasauliu;

6.2. turi daug žinių įvairiomis temomis (platus interesų ratas);

6.3. išmoksta lengvai ir greitai, pagrindinių dalykų mokosi geriau ir greičiau nei dauguma jo bendraamžių;

6.4. pasižymi gerais skaitymo įgūdžiais, skaityti išmoksta dar ikimokykliniame amžiuje;

6.5. sklandžiai reiškia mintis žodžiu ir raštu;

6.6. turi gerą atmintį, įsimena lengvai ir greitai;

6.7. nemėgsta mokytis atmintinai, nepatinka standartinės užduotys;

6.8. turi žodyną, platesnį ir turtingesnį nei bendraamžių;

6.9. lengvai ir greitai atranda ryšius, rodos, tarp visai nesusijusių dalykų;

6.10. sutelktai domisi kai kuriomis mokslo sritimis;

6.11. mėgsta kurti, išrasti, turi daug idėjų, ypatingai, savo domėjimosi srityje;

6.12. greitai randa problemų sprendimo būdus;

6.13. turi lakią ir turtingą vaizduotę;

6.14. vienus mokomuosius dalykus mėgsta labiau nei kitus;

6.15. yra pastabus, greitai pamato prieštaravimus;

6.16. savo klausimais kartais glumina mokytojus ir tėvus;

6.17. yra energingas;

6.18. noriai imasi naujų užduočių;

6.19. savanoriškai daugiau laiko skiria užduotims, kai jos susijusios su jį dominančiais dalykais;

6.20. domisi labai įvairias dalykais ir nėra linkęs susikoncentruoti tik į vieną sritį;

6.21. geba ilgesniam laikui susikoncentruoti į tam tikrą veiklą;

6.22. užbaigia pradėtą darbą;

6.23. yra atkaklus, ryžtingai siekia tikslo, nenuleidžia rankų susidūręs su kliūtimi;

6.24. įsitraukęs į užduotį praranda laiko nuovoką;

6.25. prisiverčia dirbti ir be išorinio pastiprinimo ar vadovavimo;

6.26. labiau mėgsta dirbti vienas nei grupėje;

6. 27. kelia didesnius reikalavimus sau ir kitiems;
6.28. turi gerą humoro jausmą;
6.29. turi jam būdingą savikritiškumą;
6.30. diskusijose turi savo nuomonę;
6.31. moka analizuoti ir daryti išvadas;
6.32. bendraamžiams kartais gali atrodyti keistas;
6.33. noriai imasi vadovauti, gali koordinuoti grupės veiklą;
6.34. daugiau bendrauja su vyresniais mokiniais ar suaugusiais, nei su savo bendraamžiais.

IV. GABIŲ IR TALENTINGŲ MOKINIŲ ATPAŽINIMAS

7. Bendrieji gabių ir talentingų mokinių atpažinimo kriterijai:
7.1. klasės mokytojo / mokomųjų dalykų mokytojų / neformaliojo ugdymo mokytojų (toliau – mokytojai) nuomonė ir vertinimas;
7.2. mokinio pasiekimų ir veiklos stebėsena bei rezultatų analizė;
7.3. mokinio asmeninių savybių, būdingų gabiems vaikams, stebėsena bei rezultatų analizė;
7.4. tėvų (globėjų, rūpintojų) nuomonė;
7.5. paties vaiko nuomonė.
8. Gabių ir talentingų mokinių atpažinimas mokykloje vykdomas 2 etapais:
8.1. Pirminis atpažinimas vykdomas 1 klasėje II pusmetį:
8.1.1. mokytojai ir / ar tėvai (globėjai, rūpintojai), remdamiesi mokinių ugdymo(si) pasiekimų, veiklos ir asmeninių savybių, stebėsenos razultatų duomenimis, gabius ir talentingus mokinius, subjektyviai atpažįsta vadovaudamiesi šiais kriterijais:
8.1.1.1. mokinio mokomųjų dalykų mokymosi pasiekimai įvertinti aukštesniuoju lygiu;
8.1.1.2. mokinys yra olimpiadų, dalykinių, meninių konkursų, sportinių varžybų ar kt. prizinių vietų laimėtojas ar laureatas;
8.1.1.3. mokinys pasižymi išskirtiniais kokios nors srities (meno, sporto ar kt.) gebėjimais, įgūdžiais, kūrybiškumu;
8.1.1.4. mokinys pasižymi asmeninėmis savybės, būdingomis gabiems vaikams;
8.1.1.5. atsižvelgiama į tėvų, psichologo rekomendacijas, paties vaiko nuomonę.
9.2. Antrinis atpažinimas:
9.2.1. pradedamas 2 klasėje II pusmetį ir baigiamas 3 klasėje I pusmetį vykdoma mokinių, turinčių didelį mokymosi potencialą, atranka (bendradarbiaujant su Nacionaline švietimo agentūra įgyvendinamas projektas „Mokinių gebėjimų atskleidimo ir jų ugdymo sistemos plėtra“ (Nr. 09.2.2-ESFA-V-707-04-0001));
9.2.2. atrankoje dalyvauja visi 2 klasėje besimokantys mokiniai, kurių tėvai (globėjai, rūpintojai) raštiškai patvirtina savo sutikimą dėl vaiko įvertinimo;
9.2.3. didelį mokymosi potencialą turinčių mokinių atrankos ir atpažinimo sritys, instrumentai, rodikliai, atrankos vykdytojai:

Sritis	Instrumentai	Rodikliai	Vykdytojas
Pasiekimai	Nacionalinis mokinių pasiekimų patikrinimas	Kognityvinių gebėjimų grupių įverčiai	Klasės mokytojas, Vaiko gerovės komisija

	Mokinio metiniai pasiekimai	Lietuvių kalbos, matematikos, pasaulio pažinimo pasiekimų lygiai	Klasės mokytojas
Intelektiniai gebėjimai	Cattell fluidinio intelekto testas (CFT 20-R) (2–8 kl.)	Intelekto koeficientas	Psichologė
Mokymosi veiklos ir asmeninės savybės	Vaiko gabumų rangavimo klausimynas (2–4 kl., Mokytojo versija)	Klausimyno bendras įvertis	Klasės mokytojas
	Mokinių nominavimo anketa (2–4 kl.)	Vaiko nominavimo anketos bendras įvertis	Klasės mokytojas
	Gebėjimų nerealizuojančių vaikų klausimynas (2–4 kl.)	Gebėjimų nerealizavimo rizikos veiksnių, gabumų požymių skalių įverčiai	Klasės mokytojas
	Vaiko gabumų rangavimo klausimynas (2–4 kl., Tėvų versija)	Klausimyno bendras įvertis	Tėvai (globėjai, rūpintojai)

V. GABIŲ IR TALENTINGŲ MOKINIŲ UGDYMO BŪDAI

10. Atlikus 1 klasėje II pusmetį gabių ir talentingų mokinių pirminį atpažinimą ir įvertinus duomenis, klasės mokytojas:

10.1. rekomenduoja gabiems ir talentingiems mokiniams rinktis jų gebėjimus ir poreikius atitinkančias neformaliojo vaikų švietimo programas ar / ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo programas (muzikos, dailės, menų, sporto ir kitas) mokykloje ar / ir mieste.

10.2. sudaro mokinių, pasižyminčių aukštesniais gebėjimais lietuvių kalbos, matematikos ir pasaulio pažinimo mokslų srityse, sąrašus sekantiems mokslo metams. Šiems mokiniams 2 klasėje siūloma ir sudaromos sąlygos plėtoti gebėjimus lietuvių kalbos, matematikos ir pasaulio pažinimo moduliuose („Gudručių klubas“), „Robotikos būrelio“ (bendradarbiaujant su Asociacija Kauno Rotary klubu „Hansa“ vykdomo projekto „SMART KIDS“ veikla) veiklose.

11. Atlikus 3 klasėje besimokančių mokinių atranką, sudaromi mokinių, turinčių didelį mokymosi potencialą, sąrašai sekantiems mokslo metams. Šiems mokiniams 3 ir 4 klasėse siūloma ir sudaromos sąlygos plėtoti gebėjimus mokykloje įgyvendinamuose lietuvių kalbos, matematikos ir pasaulio pažinimo moduliuose (projektas „Mokinių gebėjimų atskleidimo ir jų ugdymo sistemos plėtra“ (Nr. 09.2.2-ESFA-V-707-04-0001)).

12. Gabių ir talentingų mokinių ugdymas gali būti spartinamas:

12.1. ankstyvesniu priėmimu į mokyklą, pagal pedagoginių psichologinių tarnybų specialistų rekomendacijas anksčiau pradėjus dalyvauti pradinio ugdymo programoje;

12.2. atsižvelgus į mokymosi pasiekimus, gali būti rekomenduojama kelti mokinį į aukštesnę klasę.

13. Gabių ir talentingų mokinių ugdymas pamokose diferencijuojamas ir individualizuojamas:

13.1. atsižvelgiant į mokinių ugdymosi poreikius, interesus, gebėjimus, mokymosi stilius, diferencijuojuojant užduotis, mokymosi metodus, veiklas, tempą;

13.2. skiriant atskiras ar papildomas užduotis, kurių atlikimas reikalauja aukštesniųjų mąstymo gebėjimų;

13.3. sudarant sąlygas vadovauti grupės darbui, teikti pagalbą silpniau besimokantiems mokiniams, dalyvauti mokyklinio projekto „Ketvirtokas – pirmokui“ veiklose;

13.4. kūrybiškai ir tikslingai taikant:

13.4.1. inovatyvius mokymosi metodus (diskusijos, žaidimai, mokymasis bendradarbiaujant, individualūs arba grupiniai projektai, patirtinis mokymasis, kūrybinės užduotys ir kt.);

13.4.2. skaitmenines mokymo(si) priemones ir skaitmenines mokymo(si) aplinkas;

13.5. diferencijuojant ir individualizuojant užduotis į namus ir jų atlikimo būdus.

14. Gabių ir talentingų mokinių ugdymas turtinimas:

14.1. sudarant mokiniams sąlygas plėtoti gebėjimus ir talentus mokykloje vykdomose neformaliojo vaikų švietimo programose;

14.2. sudarant sąlygas pagal gebėjimus ir polinkius rinktis ir gilinti žinias mokomųjų dalykų (lietuvių kalbos, matematikos ir pasaulio pažinimo) moduliuose;

14.3. organizuojant mokykloje įvairius renginius: konkursus, mokomųjų dalykų olimpiadas, viktorinas, sporto varžybas, tikslinės paskirties projektus ir kt.;

14.4. užtikrinant mokinių dalyvavimą miesto, šalies ir tarptautiniuose renginiuose: konkursuose, projektuose, olimpiadose, varžybose ir kt. bei teikiant pagalbą jiems rengiantis;

14.5. informuojant apie galimybes ir nukreipiant ugdytis į Kauno miesto neformaliojo vaikų švietimo įstaigas, dalyvauti Kauno miesto tarpdisciplininio itin gabių mokinių ugdymo programoje, tarptautinėje Lietuvos ir Izraelio programoje, skirtoje gabių vaikų ugdymui.

VI. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

15. Gabių ir talentingų mokinių ugdymo priemonės planuojamos mokyklos metiniame veiklos plane, mokyklos renginių plane ir mėnesio veiklos planuose.

16. Ugdydama gabius ir talentingus mokinius, mokykla bendradarbiauja su institucijomis:

16.1. Kauno miesto pedagogine psichologine tarnyba, vykdant gabių mokinių atpažinimą;

16.2. Nacionaline švietimo agentura, įgyvendinant projektą „Mokinių gebėjimų atskleidimo ir jų ugdymo sistemos plėtra“ (Nr. 09.2.2-ESFA-V-707-04-0001);

16.3. Asociacija Kauno Rotary klubu „Hansa“, įgyvendinant projektą „SMART KIDS“;

16.4. Kauno miesto ir šalies mokyklomis, dalijantis patirtimi, organizuojant bendrus renginius, projektus;

16.5. kitomis Kauno miesto ir šalies švietimo, kultūros įstaigomis, organizuojant mokinių ugdymą(si) kitose edukacinėse aplinkose.

17. Už gabių ir talentingų mokinių atpažinimą ir ugdymo(si) organizavimą atsakingi mokytojai, klasių vadovai, švietimo pagalbos specialistai.

18. Už gabių ir talentingų mokinių atpažinimo tyrimų ir ugdymo(si) organizavimą, pasiekimų stebėseną atsakingas direktoriaus pavaduotojas ugdymui.

19. Programa skelbiama mokyklos interneto svetainėje https://www.rytopm.lt/.

20. Programa esant poreikiui ar pasikeitus gabių ir talentingų mokinių ugdymą reglamentuojantiems dokumentams gali būti papildoma ir koreguojama. Programos pakeitimai ir papildymai tvirtinami direktoriaus įsakymu.

_____